

Aportul albanezilor la Revoluția lui Tudor Vladimirescu 1821

Claudiu Stancu

Anul acesta, vom comemora împlinirea a două secole de la mișcarea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu, intrată în istorie drept “*Revoluția lui Tudor Vladimirescu*”. Cititorii avizați cunosc desfășurarea evenimentelor din 1821, ca și sfârșitul tragic al celui care a reprezentat, pentru mulți români, idealul luptei antif feudale și antiotomane. Istoricul și academicianul clujean Ioan Aurel Pop spunea ca Tudor rămâne așadar „...olteanul care prin sintagma revoluției sale-patria este norodul nu tagma jefuitorilor- a cerut cel dintâi țării să nu lenevească ci să construiască .. prin el și prin legatul său de libertate s-a ridicat Țara Românească întreagă aceea care a crescut în o sută de ani cât alte țări într-o mie...”¹

Puțini știu, însă, că printre oștenii lui Tudor s-au aflat și o seamă de albanezi, pe care-i pomenesc documentele vremii. Unul dintre aceștia, negustorul brăilean de mai târziu *Naum Veqilhardji*, a rămas în istoria culturii albaneze drept făuritorul unuia dintre primele alfabetele ale limbii albaneze și autorul unui abecedar care a făcut vâlvă în epocă. Despre el și despre ceilalți albanezi atrași în vârtejul evenimentelor din anul 1821 vorbește în cartea sa “*Nikolla Nacio – Korcea, Apostol al Renașterii albaneze*” istoricul *Ismet Dermaku*, din Priștina-Kosovo. Bazându-se pe o documentare serioasă și amplă, cercetătorul kosovar subliniază, printre altele, eroismul acestor bravi luptători veniți din toate colțurile Peninsulei Balcanice: de la Gjirokastra și Përmet, din Kosovo și Istanbul, de la Ianina și Seres. Citarea lor și a faptelor lor de cutezanță pare, după cum afirmă cineva, un lung pomelnic scris pe toate câmpurile de luptă de la nord și de la sud de Dunăre.

Istoricul albanez *Kristo Frașeri* arăta că o insurecție generală în sud estul Europei la acea vreme ar fi dispersat forțele otomane în Peninsula Balcanică.² Un alt istoric sârb *D Djordjevic* susține că revoluția lui Tudor Vladimirescu din Principatele Române a fost preludiul revoluției grecești de la 1821, iar istoricul

¹ Pop, Ioan Aurel, *Oltenia și vocația unității naționale*, disertație susținută la Universitatea din Craiova în anul 2018 la primirea titlului de Doctor Honoris Causa

² Frașeri, Kristo, *Istoria Albaniei*, Tirana, 1964, pg 104-110

kosovar Omer Nakicevici sublinia că meritul revine poporului român ce aridicat primul steagul insurecției antiotomane în Balcani.³

O altă dovadă o constituie documentele provenite din Arhivele turcești de la Skopje – Macedonia ce aduc noi informații privind revoluția lui Tudor de la 1821 .Astfel , firmanul sultanului Mahmud al II lea din 6 aprilie 1821 ,face referire la evenimentele din Principatele Române unde revoluționarii îndeamnă poporul la revoltă și nesupunere răspândind manifeste și că răscoala ia proporții îngrijorătoare pentru Imperiul Otoman.

Aportul albanezilor la istoria română reiese cel mai bine în timpul mișcărilor țărănești conduse de Tudor Vladimirescu, când aceștia au trecut de partea răscoalei, distingându-se în mod deosebit, de exemplu, în bătăliile de la Drăgășani, Secu, Sculeni, București etc., purtate împotriva boierilor români, regimului fanariot și puterii otomane. Cu această ocazie amintim doar pe câțiva dintre acești “*arnăuți viteji*”, cum se spune în numeroase surse istorice, oameni care, luptând pe pământ românesc, organizați în societăți eteriste, sub conducerea lui Alexandru Ipsilanti și Tudor Vladimirescu, au militat implicit, după cum afirmă cercetătorul român Sava Iancovici, pentru cauza albaneză, pentru emanciparea și pentru afirmarea acestei cauze. Afirmăție logică, pentru că Mișcarea Eteristă le-a adresat încă de la început un apel tuturor popoarelor din Balcani, incluzându-i aici și pe albanezi, îndemnul să se ridice împotriva puterii otomane. Despre aceasta mărturisește și Convenția semnată între Tudor Vladimirescu și organizația eteristă, în care este consemnată participarea fiecărei națiuni la lupta comună, iar albanezii au fost printre primii. Printre numele acestor luptători apare și cel al lui *Konstantin Hristo*, fiul lui *Anastas din Kosovo*, cunoscut și bun negustor de la Istanbul. Acest bărbat apare ca luptător în cetele lui Iordache Oteteleşanu, care, în bătălia de la Beneș, i-a salvat viața lui Petrache Poenaru, iluministul român de mai târziu. Mai târziu, îl găsim și în luptele sângeroase care au avut loc la București sub comanda albanezului *Iordache Olimpiotul*. Pe Konstantin Hristo îl întâlnim ca participant la lupte și sub comanda lui *Gjergj Kiriali*, tot albanez și acesta, cunoscut haiduc. Pe *Dimitrie Anastasi* îl găsim la început în slujba lui Ali Pașa din Tepelena, la Ianina, după care, mai târziu, acesta ia parte și la a doua răscoală sârbă. Mai târziu s-a distins și în revoluția română, în luptele de la Galați, Nucet și Drăgășani. *Simon Kirkov*, albanez din Seres, după ce a luptat de partea sârbilor în prima și a doua răscoală, s-a alăturat cetelor răscolate ale lui Tudor Vladimirescu împreună cu *Konstantin Taso* și cu *Vasil Gjergj*. Și aceștia doi s-au distins în lupta de la Drăgășani. *Panajot Gjergj*, cum este înscris în documente, originar din Kosovo și *Kristo*, sunt amintiți în luptele care au avut loc sub comanda lui Iordache Olimpiotul. Acesta din urmă, după cum se pare, era venit de la Odesa, unde exercitase meseria de negustor. *Spiro Margariti* de la Gjirokastër și *Beiko Gjika* de la Përmet, albanezi și ei, s-au distins

³ Nakicevic, Omer, *Revolutions nationales des peuples balkaniques 1805-1914*, Belgrad 1965, pg 42-44

ca luptători sub comanda lui *Bimbash Tanasi* (albanez). Precum se vede, găsim la istoricii români încă mulți asemenea albanezi. Unul dintre ei este, fără îndoială, și *Naum Veqilhardji*, marele iluminist albanez, cu gradul de căpitan. Toți aceștia, prin eroismul pe care l-au arătat în lupte, au trezit, după cum vom vedea mai târziu, ura boierilor români, care, exact din acest motiv, au încercat să-i alunge pe albanezi de pe moșiile lor.⁴

Masacrarea arnăuților eteriști

Mișcarea lui Tudor Vladimirescu a bulversat o țară și așa neguvernabilă și secătuită de domniile fanariote străine. Moartea sulgerului Tudor din Vladimiri nu a liniștit apele involburate ale aceluiași an. Țara era bântuită de detașamente de turci trimise să stârpească mișcarea eteristă. Jafurile, crimele și celelalte silnicii se țineau lanț. Nimeni nu era sigur de viața și de averea lui. Această atmosferă tulbure este redată cu multă culoare și talent de cel care avea să fie considerat unul dintre cronicarii Bucureștiului de altădată, lt-colonelul *Dimitrie Pappasoglu*. În volumul său de căpătâi, "*Istoria fondării orașului București*", apărută într-o primă ediție în 1891 și reeditată de Fundația Culturală "Gh. Marin Speteanu" în anul 2000, inventariază evenimente importante din istoria capitalei noastre, face portretele oamenilor ei de vază, descrie locuri, vorbește despre tradiții și obiceiuri etc. Unul dintre episoadele cărții relatează cum au fost masacrați de către trupele otomane arnăuții care au luptat în cadrul Eteriei. și români, între balcanici în general, într-o perioadă plină de convulsii politice și sociale cum a fost începutul sec. al XIX-lea, dar și calitățile recunoscute ale vechilor arnăuți: curajul și fidelitatea, care i-au făcut celebri în epocă.

Trupele de arnăuți, care rămăseseră la Samurcășești pe Ciorogârla, având căpitani pe Farmaki, Diamandi și Olimbie, cum a aflat de cele petrecute în București a luat-o la fugă călări, unii pe la Buzău spre Moldova cu căpitanul Olimbie și, ajungând la mănăstirea Neamțului, se închiseră acolo. Văzând însă că turcii din Brăila îi sosesc în goană, căpitanul Olimbie, având cu el o traistă de iarbă de pușcă, s-a urcat în clopotniță și dându-i foc s-a prăpădit el cu toți camarazii lui ce se aflau acolo. Alții, sub căpitanul Diamandi, au luat-o cu ai săi pe Prahova spre Brașov; ajungându-i pe drum cavaleria turcească, s-a făcut mare lovire la Câmpina, la Comarnic, la Sinaia până în Predeal la hotarul dinspre nemți. Acolo față cu caraualele nemțești, un popă grec ce era între arnăuți a măcelărit grozav trupa turcească până a fost prins. Arnăuții au scăpat prin păduri și văi, iar alții s-au prăpădit prin strămtorile Prahovei, căci pe vremea aceea de la Câmpina până la Predeal trebuia să treacă cineva cu mare primejdie de 36 de ori în zigzag Prahova, de aceea și mărfurile brașovenești

⁴ Ismet Dermaku, *Nikolla Nacio – Korcea, Apostol al Renașterii albaneze*, editura Drita, Priștina – Kossovo, 2019

se aduceau în București de către cete de hamali numiți prahoveni. Mărfurile erau puse în lăzi de brad pecetluite și așezate câte două pe samarul cailor.⁵

Trupa de arnăuți ce venise în București cu Bimbașa-Sava și care era parte găzduită în curtea lui Sava la Jignița, iar parte dată în gazdă pe la mahalagii, cum află de pățania lui Sava (ucis prin trădare de turci.) se închise în biserica Olteni cu căpitanul ei, anume Anastasie Himariotu; acolo fu înconjurată de trupele turcești și de zaporojeni; bătaia ținu o zi și o noapte. Arnăuții, după ce se închiseră în biserică, intrară în altar și, găsind Sfânta Cuminecătură în chivotul de pe Sfânta Masă, se împărtășiră toți cu câte o merindă și se suiră în clopotniță după ce se încuiaseră și întăriseră ușile bisericii; începură atunci schimbarea focurilor cu armata turcească ce era grămădită pe toată strada; isprăvind muniția spre seară au început a umple puștile și pistoalele cu rubiele mici turcești ce aveau mulțime prin chimirurile lor; prăpădiră multă armată turcă. Unii din arnăuți după ce au fost cuprinși de disperare au început a azvârli prin ferestrele clopotniței armele lor de foc, rămânând numai cu iatagane și săbii, alții azvârleau și rubiele, astfel că turcii și zaporojenii plecându-se ca să le adune de pe jos, cei din clopotniță trăgeau cu focurile ce mai aveau în grămadă; asta ținu până ce inseră; atunci turcii aduseră două tunuri pe care le așezară în Calea Văcărești, unde este astăzi cafeneaua evreiască și începură a trage cu ghiulele asupra bisericii Olteni, pe direcția străzii numită astăzi strada Zaverei; nenorociții arnăuți văzând că biserica începuse a arde, deschiseră ușile, ieșiră cu iataganele și săbiile în mâini și unii se repeziră în mulțimea turcilor, iar alții fugiră și se ascunseră prin mahalalele învecinate; aceasta a provocat pe Chehaia bey să ordone a doua zi teribilul măcel în tot orașul, astfel că prăvăliile, hanurile și toate casele locuitorilor fură închise și întărite.⁶

Revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu a fost unul dintre evenimentele care au marcat începutul procesului de renaștere națională a României. Revoluția a avut cauze naționale, economice și sociale și, deși a fost în cele din urmă înfrântă, a adus în atenția cancelariilor marilor puteri europene situația din Principatele Dunărene și a determinat Imperiul Otoman să pună capăt domniilor fanariote. Revoluția română de la 1821 s-a integrat în mișcările generale sociale și naționale care au zdruncinat continentul european de la vest la est, dar și dincolo de Oceanul Atlantic, în America Latină, la granița dintre secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. În toate aceste mișcări revoluționare se disting o serie de țeluri comune – *libertate, independență și unitate națională* – stimulate și promovate în toată lumea.⁷

În încheiere aș dori să mulțumesc *Asociației Liga Albanezilor din România (ALAR)*, cu sediul în Craiova pentru sprijinul acordat în realizarea acestui articol.

⁵ Dimitrie Pappasoglu, „Istoria fondării orașului București”, Fundația Culturală “Gh. Marin Speteanu, București 2000, pg 178-182

⁶ Idem, pg 187-188

⁷ Otovescu, Dumitru, Otovescu Cristina, Oltenia – evoluție social istorică și patrimoniu cultural, editura Beladi, Craiova 2020

